

Het grote ontwaken

Het universum is een gemeenschappelijkheid en een gemeenschap.

Wijzelf zijn die gemeenschappelijkheid
die zich bewust is geworden van zichzelf.

THOMAS BERRY¹

Is het universum in wezen niet-levend? Als het in zijn grondslagen dood en zonder bewustzijn is, dan is het zich niet bewust van – en staat het onverschillig tegenover – ons bestaan. Wat vind je? Zijn we vreemdelingen in een vreemd land, onwelkome buitenstaanders?

Stel, in plaats daarvan, dat het universum in het diepste van zijn grondvesten levend is. Als er overal in het universum een allesdoor-dringend veld van levendheid en een ecologie van bewustzijn is, wat betekent dat dan voor ons leven en levensdoel?

Misschien vraag je je af, bij alle uitdagingen zoals klimaatver-storing, energietekorten, oorlogen over hulpbronnen, diepe armoede enzovoort, waarom je je zou moeten bekommeren om het universum en onze relatie ermee. Mijn antwoord is dat wij mensen een stap terug moeten doen en ons moeten oriënteren.

De droom van materiële voorspoed wordt een collectieve nacht-merrie nu we louter door ons aantal en onze gulzige begeerte als con-sumenten de aarde overweldigen. We worden er met toenemende ur-gentie toe gedreven om ons nieuwe manieren voor te stellen waarop

we aangenaam en duurzaam kunnen samenleven op deze planeet. Toch hebben we geen dwingend gevoel wat onze koers zou moeten zijn. Het voelt aan alsof we het verleden in kuieren – vervreemd van de aarde, van elkaar en van het universum. We zijn verdwaald. Waar vinden we een weg voorwaarts die duidelijk een gemeenschappelijke reis uitstippelt voor het menselijk geslacht?

Ik geloof dat we verder moeten kijken dan het bedenken van oplossingen voor de energiecrisis of klimaatcrisis, hoewel dat belangrijk is. De meest fundamentele uitdaging waarvoor de mensheid zich geplaatst ziet, zou weleens kunnen zijn dat we verder moeten zien dan tegenspoed en dat we toekomst die grote kansen bieden dienen te visualiseren. Bij zichzelf waarmakende voorspellingen verwezenlijken we dat wat we denken te zijn. De archetypen en verhalen die we onszelf voorhouden werken als bakens die ons de toekomst in leiden. Laten we, om potentiële voorstellingen als leidraad te onderzoeken, een stap terug doen, uit de diepste wijsheid putten die de mensheid te bieden heeft, en drie fundamentele vragen stellen:

1 Waar zijn we? Hoewel we van nature geneigd zijn bij onszelf te beginnen, is het belangrijk te beginnen met de vraag waar we zijn in plaats van wie we zijn. Wanneer we bij onszelf beginnen, neigen we ertoe aan te nemen dat ons fysieke lichaam definieert wie we zijn, en dat daaruit een waterval van gevolgen voortvloeit – die ons het soort wereld verschaft dat we nu kennen. Als we niet bij onszelf beginnen, maar bij *waar* we zijn, en we ons opnieuw openstellen voor het universum en de vraag stellen wat voor oord dit is, kan dat ons ruimer inzicht verschaffen; we zien dan wellicht dat we meer zijn dan biologische wezens – dat we ook een kosmische connectie hebben.

Laten we naar het universum kijken waarin we leven en ons deze kernvraag stellen: Leven we in een levend of een niet-levend universum? Einstein zei dat als hij God één ding kon vragen, het zou zijn: ‘Is het universum ons welgezind of niet?’ Dit boek stelt een vraag die nog dieper reikt: Is het universum *levend* of niet? De manier waarop we deze eenvoudige vraag beantwoorden heeft diepgaande implicaties, namelijk of we het leven ervaren met gevoelens van vervreemding of van erbij horen, of we het als zinloos zien of

denken dat het een doel heeft, en of we het met gevoelens van onverschilligheid of van eerbied beschouwen.

2 Wie zijn we? Nadat we hebben gekeken naar het universum waarin we leven, kunnen we nu vragen: Zijn we wezens die beperkt zijn tot onze fysieke biologie of nemen we op een of andere manier grondig deel aan het totale universum? Ons collectieve zelfbeeld als soort moet zich nog vormen, maar het zal zich helder gaan aftekenen wanneer de komende paar decennia de communicatierevolutie en de volmaakte storm van een onverbidelijke totale systeemcrisis op aarde elkaar kruisen. Deze zich ontvouwende crisis zal ons dwingen scherp naar onszelf te kijken in de spiegel van onze collectieve media en de vraag te stellen: ‘Wie zijn we als soort?’ Zijn we niet meer dan biofysieke wezens die strijden om materiële overleving – of hebben we kosmische connecties en doelen die ons oproepen ons bewust te worden van een onmetelijk groter potentieel?

3 Waar gaan we naartoe? Volgen leven en evolutie een richting die te onderscheiden is? Zonder een enorme koersverandering gaat de mensheid een catastrofe tegemoet. De veranderingen die vereist zijn wil de mensheid duurzaam leven op aarde zijn zo omvattend, zo diep en zo verstrekkend, dat als we een wereldomspannende ramp willen vermijden het essentieel is dat we ‘grote verhalen’ ontdekken die onze reis naar de toekomst af kunnen stemmen en richting kunnen geven. Bestaat er een verhaal over ons ontwaken als soort dat zo’n onweerstaanbare belofte inhoudt dat het onze angsten en onze historische inertie overwint?

Een persoonlijk gezichtspunt

Om deze vragen van een persoonlijker perspectief te voorzien, wil ik enkele ervaringen delen die belangrijke draden zijn geweest in het tapijt van mijn leven. In aanraking zijn met het wonder van levendheid is sinds ik in de jaren veertig en vijftig opgroeide op een boerderij in Idaho iets waarin ik hartstochtelijk geïnteresseerd ben. Ik

kwam te vroeg ter wereld in het gezin van mijn moeder, die verpleegster was, en mijn vader, een boer. We woonden op het platteland, mijn ouders en ik, mijn broer, twee honden, een zestal katten en een assortiment boerderijdieren, enkele kilometers buiten een klein dorp met omstreeks vijfhonderd inwoners. Opgroeiend in de uitgestrekte landerijen van Idaho voelde ik me een klein schepsel in een onmetelijk landschap. Omdat ik tot na mijn twintigste op de boerderij werkte, liggen mijn wortels op het platteland en voel ik me evenzeer boer als wetenschapper, onderwijskundige of activist.

Een van mijn eerste herinneringen is dat ik op de huiskamervloer lag en zonnestralen door een raam binnen zag vallen en over het vloerkleed zag bewegen, waarbij het goudkleurige schijnsel een levende aanwezigheid en koesterende levendigheid in de kamer bracht. Het leven op de boerderij als jongeman bracht me het geschenk van diepe stilte, in een omgeving waar geregeld ervaringen van subtiele extase tot bloei kwamen: de geur van pas gemaaid hooi, het aroma van droge aarde, bevochtigd door een lichte zomerregen, de zon die onderging achter bergen in de verte. Wanneer ik alleen was, ging ik soms op een akker in een voor liggen om de aarde en de weelde van gedijende gewassen te ervaren. Ik herinner me dat ik op een akker tussen de sla lag, bijna bedekt door de overvloed van gebladerte, en dat ik de bruisende levendheid van de aarde, de akker en het uitspannel boven me in me opnam. Het bevloeien van gewassen, snoeien van appelbomen, verzorgen van boerderijdieren – het waren vaste uitnodigingen om het wonder van de stralende levendheid van de natuur te vieren. Zoals water langzaam een droge spons doordrenkt, zo raakte ik in de loop van vele jaargetijden geleidelijk doordrenkt met een naamloze en tastbare aanwezigheid.

Als jonge twintiger verhuisde ik naar de stad, waar ik me intens afgesneden voelde van de vertrouwde levendheid van mijn jaren op de boerderij. In 1971 werkte ik in Washington, D.C., als leidinggevend staflid van een gezamenlijke presidentiële en congrescommissie die zich over Amerika's toekomst boog. Gedachten over de levendheid van de natuur raakten op de achtergrond, terwijl we ons concentreerden op de komende dertig jaar en op vraagstukken als bevolkingsgroei, verstedelijking en het tekort aan essentiële hulpbron-

nen zoals water. Hoewel het intuïtieve besef van een levend universum nog in me resoneerde, leek het in de heftige wereld van de politiek een vage gevoeligheid waar beter geen acht op kon worden geslagen. Toch was ik erover in tweestrijd met mezelf. Was de levende aanwezigheid die ik op de boerderij in Idaho ervoer alleen mijn verbeelding? Of was zelfs de grove wereld van de politiek in Washington geheel doordrongen van de onzichtbare aanwezigheid? Hoe belangrijk was iets wat zo moeilijk te bevatten, en toch zo rijk aan doorleefde ervaring was?

Na twee jaar in Washington en teleurgesteld in de politiek van de macht wilde ik een nieuwe start maken. Ik verhuisde met mijn gezin naar de omgeving van de baai van San Francisco en begon daar met een klein team wetenschappelijke hoofdonderzoekers te werken voor de 'toekomstgroep' van SRI International, een van de grootste denktanks ter wereld. De daaropvolgende vijf jaar deden we onderzoek naar de toekomst op lange termijn van zowel overheidsinstellingen als bedrijven. In die tijd schreef ik met een klein team, onder wie de eminente geleerde Joseph Campbell, het boek *Changing Images of Man*. Ons onderzoek was gericht op archetypische beelden die als bakens dienen om het menselijk geslacht naar de toekomst te leiden. Een ander project betrof een onderzoek van een jaar naar toekomstige mondiale problemen, ten behoeve van de wetenschappelijk adviseur van de president. Weer een ander project, in opdracht van het Environmental Protection Agency, hield in dat we vijftientig jaar vooruit zouden kijken en een reeks alternatieve scenario's en hun implicaties voor het Amerikaanse milieubeleid zouden projecteren. Al dit onderzoek bracht me tot het grimmige besef dat onze wereld een tijd tegemoet gaat van grondige verandering in hoe we op aarde leven en in hoe we het universum, onszelf en de menselijke reis zien.

Terwijl ik betrokken was bij onderzoek naar de toekomst op lange termijn, hield ik me ook bezig met een vorm van intense meditatiebeoefening die gebaseerd was op Tibetaans boeddhisme. Vervolgens werd ik door een onvoorziene wending in gebeurtenissen proefpersoon in het eerste parapsychologisch onderzoek dat SRI verrichtte ten behoeve van de National Aeronautics and Space Administration (NASA). Deze wetenschappelijke proefnemingen verschaften me

een manier om gedurende een periode van bijna drie jaar, in mijn persoonlijke ervaring, het fundamentele vraagstuk te onderzoeken dat hier aan de orde wordt gesteld: Is het universum een levend systeem? De combinatie van intensieve meditatie en even intensieve laboratoriumexperimenten was een ongewone kans voor me om te leren. Dit boek is gebaseerd op het vertrouwen dat voortvloeit uit deze jaren van gecombineerd innerlijk en uiterlijk onderzoek.

Het SRI-onderzoek naar de mondiale toekomst maakte nadrukkelijk duidelijk dat de wereld spoedig op onwrikbare grenzen aan de huidige niveaus en patronen van groei zou stuiten. Toen ik dit inzag wilde ik meer doen dan vanaf de zijlijn van de geschiedenis toekijken, en ging ik weg bij SRI om te mediteren en creatieve verandering te bepleiten. Het mediteren nam de vorm aan van een halfjaar van door mezelf geregisseerde reflectie en contemplatie in mijn zomerhuisje. Dit culmineerde in een transformerende ervaring (beschreven in mijn boek *Awakening Earth*, Aanhangsel II), die sindsdien nagalmt in mijn leven. Inzichten uit dit halfjaar meditatie komen overal in dit boek tot uitdrukking.

Mijn pleidooi voor verandering behelsde onder meer het schrijven van drie edities van het boek *Voluntary Simplicity* en het wereldwijd geven van lezingen over thema's in verband met werken aan een duurzame toekomst. Ook heb ik drie niet-commerciële organisaties mede opgericht die onpartijdig werken aan verantwoordelijk beleid van de media en aan het mondig maken van burgers.

In terugblik hebben deze diverse levenservaringen me een scala van perspectieven bezorgd om naar de wereld te kijken. Tot dusver heb ik met minstens drie verschillende perceptuele paradigma's geleefd. Ik groeide op in de mentaliteit van het landbouwtijdperk – op een boerderij waar de levenservaring werd beheerst door de jaargetijden en kringlopen van de natuur. Daarna belandde ik in de mentaliteit van het industriële tijdperk toen ik onze familieboerderij zag uitgroeien tot een kleine landbouwonderneming en we van de boerderij naar een nabijgelegen stad verhuisden. Vervolgens maakte ik me de mentaliteit van het communicatietijdperk eigen toen ik onderzoek begon te doen naar de toekomst op lange termijn en ik een bewustere democratie begon te bepleiten. Ik heb gezien dat elk pa-

radigma logisch voortvloeit uit het voorafgaande, en dat elk zijn eigen unieke manier heeft om de wereld en het persoonlijke zelf te beschouwen.

Ik geloof dat veel mensen net als ik misschien in minstens twee werelden leven: twee of meer verschillende waarnemingsparadigma's omspannend en worstelend om wijs te worden uit het universum. Misschien voel je je net als ik verscheurd tussen je in kwetsbaarheid openstellen voor de subtiele levendheid van de natuurlijke wereld, en je ervaring van levendheid beschermen tegen de doodsheid van een door materie geobsedeerde cultuur.

Alvorens het denkbeeld van een levend universum te onderzoeken, is het belangrijk nota te nemen van de antithese ervan – een extreme visie die het universum als in wezen niet-levend of dood beschouwt. Ik geloof dat het universum beschouwen als in hoofdzaak dode materie en lege ruimte, als verstoken van leven, een belangrijk stadium vertegenwoordigt in de individualisering en emancipatie van de mensheid. Ik geloof ook dat dit niet het hele verhaal is, maar slechts een hoofdstuk in het veel grotere verhaal van ons ontwaken voor – en ten slotte onze terugkeer naar – een levend universum.

Leven in een dood universum

Om dingen in verhouding te zien is het belangrijk om goed te kijken naar het perceptuele paradigma van een dood universum. Vooral in de wetenschappelijke wereld is het niet ongebruikelijk de opvatting tegen te komen dat we in een universum leven dat, in essentie, gevoel, bewustzijn en vitaliteit ontbeert. Deze opvatting wordt duidelijk onder woorden gebracht door bijvoorbeeld Susan Blackmore, een auteur die over menselijk bewustzijn schrijft. Ze zei: 'We leven in een zinloos universum. We zijn hier zonder enige reden. Er bestaat geen ziel. Er bestaat geen geest. We zullen niet eeuwig voortleven in een of andere hemel ... er bestaan geen paranormale verschijnselen, hoewel ik daar niet zeker van kan zijn.'²

Blackmore geeft een grimmige beschrijving van een niet-levend of dood universum – en ze is niet de enige.³ Dit is al drie eeuwen de

gevestigde visie van veel wetenschappers. Sinds meer dan 300 jaar beschouwt de wetenschap het materiële universum als ‘alles wat er is’; wat bestaat zijn verschillende combinaties van inerte materie, en iets anders suggereren is vervallen tot bijgeloof. Men neemt aan dat materie, op atomair niveau, elke vorm van inherente vitaliteit mist. Levendheid, denken en gevoelens op hun beurt zijn verschijnselen die op mysterieuze wijze ontstaan wanneer materie evolueert tot hoge niveaus van complexiteit in fysische ordening en wezens zoals wij creëert. Het hele bestaan wordt uitsluitend verklaard in materiële termen (behalve wanneer het leven betreft dat zich spontaan ordent en bewust wordt van zichzelf). Er lijkt geen noodzaak te zijn voor een onzichtbaar bewustzijn, omdat het functioneren van het hele universum wordt verklaard vanuit de werking van materie. Omdat menselijke levendheid, denken en gevoel worden verondersteld te zijn voortgekomen uit chemische reacties in niet-levende materie, wordt de dood van het fysieke lichaam als het einde van bewustzijn gezien. Begrijpelijkerwijs meent men in deze visie op het universum dat ‘fundamentelere’ vormen van materie (atomen en moleculen) geen enkele vorm van vitaliteit of bewustzijn bezitten.

Als de grondvesten van het universum als niet-levend worden beschouwd, lijkt ‘leven’ pas kort geleden te zijn ontstaan toen materie op een of andere manier kans zag zich te ordenen tot steeds hogere niveaus van complexiteit – door van atomen tot moleculen tot cellen tot organismen te evolueren. Bewustzijn, of het vermogen te weten, wordt gezien als een biologisch verschijnsel dat in het fysieke brein gevestigd is.

Als we aannemen dat het universum in wezen niet-levend en zonder bewustzijn is, is het normaal om vervolgens aan te nemen dat het leven geen hoger doel of hogere betekenis heeft. Liefde en geluk zijn niet meer dan chemische reacties in het lichaam en hebben geen andere zin of betekenis. Er is geen vooruitzicht op een toekomst voorbij ons fysieke bestaan. Omdat het universum uiteen zal vallen en de sterren zullen doven, zal alle leven uiteindelijk afsterven en worden vergeten, zonder dat het iets betekent. Materiële bezittingen en prestaties zijn de primaire expressie van onze identiteit, en dus een belangrijke bron van geluk.

Volgens deze opvatting van het universum dat er uitsluitend materie zou zijn, is het niet meer dan logisch om te concluderen dat de meest intens levende wezens (wij mensen) het recht hebben om dat wat dood is (materie en de rest van de natuur) voor onze eigen doeleinden te exploiteren. De natuur is ons pakhuis, gevuld met hulpbronnen voor eigen gebruik. Hoe dienen we met de wereld om te gaan? Door datgene wat dood is (de natuur) uit te buiten ten behoeve van het levende (wijzelf). De neiging tot materialisme, hedonisme en uitbuiting van de natuur is het voorspelbare gevolg van een dood-universum-zienswijze.

Ondanks zijn sombere kijk vertegenwoordigt een dood-universum-zienswijze een uiterst belangrijk stadium in de lange bewustwordingsreis van de mensheid. Door afstand te nemen van de natuur en ons los te maken van elkaar zijn we als individuen ook veel sterker en gedifferentieerder geworden. Mijn gevoel is dat wij mensen ons zo ver van verbondenheid met de natuur hebben verwijderd als ooit het geval zal zijn. Nu hebben we weinig keus: als we willen blijven evolueren en ons potentieel als soort willen verwezenlijken, *moeten* we ons bewust worden van ons deelgenootschap met de natuur en met elkaar.

Hoewel de overgang naar de industriële samenleving en het hyper-rationalisme dit deelgenootschap grotendeels hebben verbroken, geloof ik dat we vatbaar worden voor een nieuw niveau van verbondenheid met de natuur, met name in de wetenschap. Op allerlei manieren, van elektronenmicroscop tot Hubble-telescoop en via het menselijk genoom, transformeren we de manier waarop we naar het universum en onszelf kijken en hoe we ze begrijpen. Hoe meer we kijken, hoe meer we constateren dat het universum een oord is van adembenemende onmetelijkheid, verbazende verfijning en ondoorgrondelijk mysterie.

Kosmofilie: liefde voor het universum

De term *biofilie* is voor het eerst gebruikt door Erich Fromm om een psychologische verbondenheid en gevoel van verwantschap tussen

mensen en andere levensvormen te beschrijven. De eminente bioloog E.O. Wilson heeft deze term gepopulariseerd en gebruikte hem om onze aangeboren drang te beschrijven om ons aan te sluiten bij andere levende dingen. Wanneer we een gewaarwording van verwantschap en verbondenheid met andere levensvormen voelen, maken we een kwantsprong voorwaarts in onze motivatie om ons te bekommeren om alles wat leeft.

We kunnen dit gevoel van verbondenheid met en waardering voor leven uitbreiden tot de hele *kosmos* – een woord dat voor het eerst werd gebruikt door de Griekse filosoof Pythagoras om ons universum te beschrijven als een levende belichaming van de orde, harmonie en schoonheid van de natuur. Uitgaande van het concept *biofilie* kunnen we het woord *kosmofilie* vormen. Kosmofilie beschrijft de verwantschap en band die we voelen met de totaliteit van de natuur, en onze ervaring van doorleefde verbondenheid met de harmonie en schoonheid van ons universum. Onze relatie met het universum omvat zowel biofilie (liefde voor andere levende dingen) als kosmofilie (liefde voor het universum in zijn geheel).

Natuurkenners hebben de natuur van het universum diepgaand onderzocht en kregen daardoor groot ontzag voor haar schoonheid en levendheid:

Beklim de bergen en ontvang hun goede nieuws. De vrede van de natuur zal in u stromen wanneer bomen met zonneschijn worden overgoten. De wind zal zijn eigen frisheid in u blazen, en de storm zijn energie, terwijl zorgen als herfstbladeren van u af zullen vallen.

JOHN MUIR, ONTDEKKINGSREIZIGER EN NATURALIST

Ik geloof in God, alleen noem ik het Natuur.

FRANK LLOYD WRIGHT, ARCHITECT

Een gevoel van diepe en innige verbondenheid met de natuur en het universum is een thema dat naar voren komt in overpeinzingen van astronauten:

Inleiding: Het grote ontwaken

Op de terugreis naar huis, terwijl ik door 375.000 kilometer ruimte naar de sterren en de planeet waar ik vandaan was gekomen staarde, ervoer ik het Universum plotseling als intelligent, liefdevol, harmonieus.

EDGAR MITCHELL

Toen ik in december 1972 de laatste mens was die op de maan liep, stond ik in de blauwe duisternis en keek ik vanaf het maanoppervlak vol ontzag naar de aarde. Wat ik zag was bijna te mooi om te bevatten. Er was te veel logica, te veel doel – het was gewoon te mooi om toevallig te zijn gebeurd.

GENE CERNAN

Er is een levendig gevoel van verbondenheid en gemeenschap dat we op elke schaal – van kleine bloem tot melkwegstelsel – kunnen ervaren. Bij kosmofilie voelen we dat we eenvoudig ondergedompeld zijn in het subtiele veld van levendheid en energie dat het universum doordringt.

Dat we in een levend veld van bestaan leven is een aloud inzicht. De wetenschap heeft de moderne geest pas de laatste paar honderd jaar losgemaakt van deze opvatting door te verklaren dat de materie levenloos en de ruimte slechts een leeg toneel is. Nu trekken de instrumenten van de wetenschap de veronderstelling van een niet-levend universum in twijfel. Net zoals we erover na beginnen te denken of de aarde een verenigd, levend organisme is, beginnen we ook de vraag te stellen of het universum één enkele, geïntegreerde levensvorm is. De betekenis van de formulering is complex, maar een bruikbare definitie is dat *een levend universum een verenigd en volledig onderling afhankelijk systeem is dat continu wordt vernieuwd doordat het wordt doorstroomd door enorme hoeveelheden levensenergie waarvan de essentiële natuur bewustzijn omvat, of een vermogen tot zelfreflectie dat systemen op elke schaal van het bestaan in staat stelt enige keuzevrijheid uit te oefenen*. We zullen al deze eigenschappen en meer in hoofdstuk 2 beschouwen.

Maakt levendheid verschil?

Wat maakt het uit of het universum dood of levend is? Waarom is het belangrijk, nu kinderen verhongeren, het klimaat gedestabiliseerd raakt, de olie opraaft en de wereldbevolking toeneemt, of we onze aandacht daarop richten? Wat dan nog als we in een levend universum leven – waarom zou dat van belang zijn? Hieronder volgen enkele van de voornaamste redenen waarom het grondig verschil maakt of we het universum als dood of levend beschouwen. Ik zal deze polariteiten in schrille termen presenteren om de contrasten duidelijk te maken.

Is het universum onverschillig of welwillend? Wat we vinden van het omringende universum heeft een enorme invloed op hoe we het leven ervaren. Als we het universum als in wezen dood ervaren, zijn gevoelens van existentiële vervreemding, bezorgdheid, angst en vrees begrijpelijk. Waarom streven naar gemeenschap met de koude onverschilligheid van levenloze materie en lege ruimte? Als we ons aan het leven overgeven, zullen we eenvoudig vervallen in existentiële wanhoop. Als we in een levend universum leven, zijn gevoelens van subtiele verbondenheid, nieuwsgierigheid en dankbaarheid begrijpelijk. We zien onszelf als participanten in een kosmische tuin van leven die door het universum miljarden jaren geduldig is verzorgd. Een levend-universum-zienswijze nodigt ons uit om van onverschilligheid, angst en cynisme over te gaan op nieuwsgierigheid, liefde en ontzag.

Worden we vergeten of onthouden? Een niet-levend universum is in zijn grondvesten zonder bewustzijn en staat dus onverschillig tegenover de mensheid en onze evoluerende creaties. Niets wat we doen zal uiteindelijk van belang zijn. Alles zal worden vergeten. Een dood universum heeft geen dieper doel of diepere zin. Het doet er niet toe of het om een persoon of een hele wereldbeschaving gaat, hetzelfde principe is van toepassing: een dood universum vertelt geen verhalen. Een levend universum is zelf een reusachtig verhaal dat zich zonder onderbreking ontvouwt, met talloze unieke personages die gestalte geven aan boeiende drama's van ontwaken. De essentie van deze verhalen en wat ervan wordt geleerd wordt onthouden en

bewaard, zodat een evoluerend universum wijsheid heeft om door te geven aan zijn nakomelingschap.

Vervreemden of samenwerken? Als we het universum als voornamelijk dor en verstoken van leven beschouwen, en onze tijd op aarde als in de eerste plaats een strijd om materieel bestaan, dan valt te begrijpen dat wij mensen strijdend van elkaar zouden vervreemden. Als we het universum echter als intens levend zouden zien, en onze tijd op aarde als een ontdekkingsreis naar die levendheid, is het logisch dat we ons in samenwerking zouden verenigen om dit schitterende potentieel te verwezenlijken.

Consumentisme of bewuste eenvoud? Materialisme is een rationele reactie op leven in een dood universum. In een materieel universum voorziet consumentisme in een bron van identiteit en in enige betekenis en vervulling. Waar vind ik vermaak in een niet-levend universum? In dingen. Door de hoeveelheid spullen die ik heb verzameld. Hoe dien ik met de wereld om te gaan? Door dat wat dood is (het universum) ten behoeve van het levende (mezelf) uit te buiten. Consumentisme en uitbuiting zijn natuurlijke gevolgen van een dood-universum-zienswijze. Als we de grondvesten van het universum echter als intens levend beschouwen, is het zinvol om materiële rompslomp en nodeloze bedrijvigheid tot het minimum te beperken, en te groeien in de immateriële rijkdom van het leven – koesturende relaties, zorgzame gemeenschappen, uitingen van creativiteit, enzovoort.

Zijn we gescheiden of onderling verbonden? Als we niet meer zijn dan biologische entiteiten en we fundamenteel van elkaar gescheiden zijn, is het zinvol onszelf als los te zien van het lijden van andere levende wezens. Als we allemaal in dezelfde oceaan van subtiele levendheid zwemmen, dan is het echter logisch dat we ieder uit de eerste hand ervaring zouden hebben van verbondenheid met, en betrokkenheid bij, het welzijn van anderen. Als we dezelfde matrix van bestaan met elkaar delen, heeft de rest van het leven reeds invloed op me en creëert die mede het veld waarin ik besta.

Wie en wat zijn we? Zijn we slechts een verzameling elementen die een reeks chemische en neurologische reacties ervaren? Houden we meer in dan onze materieel-biologische componenten? In een dood universum zijn de grenzen van ons bestaan gedefinieerd door de omvang van ons fysieke lichaam. In een levend universum is ons fysieke bestaan echter doordrongen van en wordt het gedragen door een levendheid die niet los te zien is van de levendheid van het universum. Als we wezens zijn met een bewustzijn dat verder reikt dan ons biologisch lichaam en zich uitstrekt tot de grenzen van het levende universum, dan vormt ons fysieke lichaam slechts een nietige fractie van de volle omvang van ons bestaan.

Dit zijn maar enkele van de fundamentele manieren waarop onze benadering van het leven, afhankelijk van welk van deze twee perspectieven het meest reëel lijkt, drastisch kan verschillen. Het dagelijkse leven is natuurlijk minder zwart-wit dan deze polariteiten suggereren. Waar het om gaat is dat de vraag of we het universum als in wezen dood of levend beschouwen enorme consequenties heeft voor onze toekomst, zowel individueel als collectief.

In zijn algemeenheid geloof ik niet dat we als menselijke gemeenschap tot een nieuwe relatie met elkaar en de aarde kunnen komen als we niet tevens een nieuwe relatie met het universum ontwikkelen. Dit nieuwe perspectief heeft consequenties die het leven veranderen.